

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
415-21/19
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 19344 датум: 02. јул 2019. г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
НАДЗОР НАД ПОСТУПКОМ ПРИНУДНОГ УДАЉЕЊА СТРАНАЦА

**Извештај о надзору над принудним
удаљењем држављана Кине**

Београд, јул 2019. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ успостављен је Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ), а у члану 2а Закона одређено да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Законом о странцима,² у члану 82, прописано је да Заштитник грађана у складу са надлежностима из Закона о Заштитнику грађана и Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, врши надзор над поступком принудног удаљења странца.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ. Одељењем руководи начелник, који за рад Одељења и свој рад одговара заштитнику грађана.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,³ којим је предвиђено да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,⁴ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (МДРИ-С), Комитет правника за људска права (ЈУКОМ) и Међународну мрежу помоћи (ИАН). Анексима Споразума о сарадњи,⁵ сарадња је продужена са удружењима Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (МДРИ-С), Комитет правника за људска права (ЈУКОМ) и Међународна мрежа помоћи (ИАН).

1.2. ПОДАЦИ О НАДЗОРУ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВЕ	Прихватилиште за странце у Падинској Скели Аеродром Никола Тесла Београд
ВРЕМЕ	24. април 2019. године

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² "Сл. гласник РС", бр. 24/18 и 31/19.

³ Потписан 12. децембра 2011. године.

⁴ Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 25/18.

⁵ Закључени 22. априла 2019. године.

ЦИЉ	Надзор над поступком принудног удаљења странаца
НАДЗОР ОБАВИО	Заштитник грађана
ТИМ	Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Маја Јовић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i>

1.2.2. ТОК НАДЗОРА

Надзор је започет у Прихватилишту за странце, где је праћено смештање странаца у службено возило којим су превезени до Аеродрома. Транспорт је обављен без паузе, а потом је тим НПМ на Аеродрому испратио процедуре укрцавања странаца у ваздухоплов. Тим НПМ је непосредно надзирао процедуре у Прихватилишту и на Аеродрому, односно био је уз странце и полицијске службенике. Тим НПМ није имао приступ простору излаза (gate), а током транспорта до Аеродрома је био у сопственом возилу, возећи се непосредно иза службеног возила којим су превезени странци. Током надзора тим НПМ је покушао, али није успео да обави разговоре са странцима јер нису довољно разумели енглески језик.

1.2.3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА НПМ

Сви полицијски службеници су остварили пуну сарадњу са НПМ. Тиму НПМ су пружене све тражене информације, омогућено присуство и надзор над свим поступцима и дата могућност ненадзираних разговора са странцима.

2. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА СТРАНЦИМА

Из Републике Србије је овом приликом принудно удаљено 15 пунолетних држављана Народне Републике Кине, 8 мушкараца и 7 жена, летом из Београда за Доху, Држава Катар. Они су пре неког времена допутовали у Републику Србију, одакле су илегално ушли у Републику Бугарску. Потом су их бугарске власти испоручиле српским и смештени су у Прихватилиште за странце, где су провели 4 ноћи пре него што ће бити депортовани.

Од полицијских службеника су добијене информације да су ови странци сами купили авионске карте и да су желели да се врате кући, али да су смештени у Прихватилиште ради припреме за удаљење/враћање.

Приликом доласка тима НПМ у Прихватилиште у току је било укрцавање странаца у службено возило које ће их превести до Аеродрома. Они су у смештајном делу Прихватилишта чекали на свој ред, па су у једној од службених канцеларија преузимали документацију⁶ и привремено одузете ствари. Потом су смештани у задњи

⁶ НПМ је приликом ранијих посета Прихватилишту за странце већ констатовао да је документација која се уручује странцима на српском језику, осим (неодговарајућег) обавештења о правима које је на енглеском језику, и да је као таква од малог значаја делу странаца који се овде смештају. Кроз Извештаје о посетама НПМ је упућивао препоруке да се обезбеде преводи образаца на језике које разуме највећи број странаца, а приликом последње посете, обављене 22. марта 2019. године, добијене су информације да су ново обавештење о правима и друга релевантна документација преведени на најчешће коришћене језике у Прихватилишту и да је само потребно да се одштапају.

део већег возила за транспорт. Са собом су држали личне ствари, укључујући и враћене мобилне телефоне, које су одмах могли да користе. У преношењу ствари до возила су им помагали полицијски службеници. Такође, носили су флаше са водом за пиће, које су купили током боравка у Прихватилишту, а тог дана им је обезбеђен један оброк. Атмосфера је била добра, како између странаца и полицијских службеника тако и међу странцима и они нису показивали никакве видљиве знаке узнемирености због удаљења.

Током боравка странаца у Прихватилишту и поступка удаљења полицијски службеници су комуницирали са њима основним речима енглеског језика и, према наводима, коришћењем различитих програма за превођење доступним на интернету. НПМ је и раније уочио да се у Прихватилишту за странце не користе у довољној мери услуге преводилаца и препоручивао Министарству унутрашњих послова да их обезбеди у случају потребе за јасном комуникацијом. НПМ указује да би Прихватилиште за странце морало имати на располагању преводиоце приликом принудног удаљења странаца, када ти странци не разумеју језике које користе службеници ангажовани у поступку њиховог удаљења. Њима би морала бити јасна процедура кроз коју пролазе, где и зашто путују и које су им могућности на располагању.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће Прихватилишту за странце обезбедити услуге преводилаца, када странци који се принудно удаљују не разумеју језике које користе полицијски службеници.

Странци нису имали потребе за пружањем здравствене заштите током боравка у Прихватилишту ни током принудног удаљења. У Прихватилишту за странце нема стално присутног медицинског особља, што је НПМ већ раније указивао и препоручивао Министарству унутрашњих послова да отклони овај недостатак.⁷ На Аеродрому постоји амбуланта.

Странци нису били везивани нити су према њима употребљавана друга средства принуде, ни приликом укрцавања у службено возило ни током целокупног поступка удаљења.

Вожња до Аеродрома је била без прекида и трајала је око 30 минута. На улазу у Аеродром странце је дочекао представник Амбасаде Кине у Београду, са преводиоцем. Он је био са странцима до пасошке контроле. Такође, полицијским службеницима из Прихватилишта који су били у пратњи странаца су се придружили службеници Управе граничне полиције и службеници Станице граничне полиције, па је у овом поступку укупно било ангажовано 7 униформисаних полицијских службеника (1 жена и 6 мушкараца) и 2 полицијска службеника у цивилу.

⁷ Министарству унутрашњих послова је препоручено да обезбеди да у Прихватилишту за странце свакодневно буде присутан квалификовани здравствени радник, који има звање најмање медицинског техничара и који ће обављати медицински скрининг свих новопридошлих странаца, примати захтеве за лекарске прегледе, обезбеђивати набавку и поделу терапије, чувати медицинску документацију и надzirати опште хигијенске услове. (Извештај о посети Прихватилишту за странце бр. 281-50/17 од 20. јуна 2017. год.)

Након краћег задржавања испред и у згради Аеродрома (укупно око 30 минута), странци су спроведени до шалтера за пријаву на лет компаније која ће их возити. Полицијски службеници су успоставили контакт са представником компаније, који је био присутан ради координације укрцавања. Пријава на лет је обављена ефикасно, уз асистенцију полицијских службеника, који су држали путне исправе странаца, као и уз помоћ преводиоца из Амбасаде.

Потом су странци спроведени на пасошку контролу, где су имали приоритет у односу на остале путнике, па на излаз (*gate*). Након безбедносне провере на приступу простору излаза, која је такође обављена приоритетно, полицијски службеници су странцима поделили путне исправе и напустили простор излаза. Лет је у поласку каснио 1 сат и 30 минута, за које време је неколико полицијских службеника стајало испред простора излаза, а странци чекали у простору. Овде се налазе тоалети са пијаћом водом, који су странцима били доступни као и осталим путницима.

НПМ је уочио пријатну комуникацију и атмосферу између полицијских службеника из Прихватилишта за странце и странаца током целе процедуре удаљења.

НПМ је на основу наведеног закључио да је принудно удаљење странаца протекло у реду, да су у потпуности поштовани интегритет и достојанство странаца и да су полицијски службеници показали висок ниво професионалности у обављању овог посла, због чега похваљује њихов рад.